

лікування хворих із невідкладною нейрохірургічною патологією (черепно-мозкова травма). Методичні рекомендації. Київ, 2005. С. 48.

7. Задорожна Б. В. Травматична хвороба головного мозку (клініка, діагностика, прогнозування). *Клінічна та експериментальна патологія*. 2012. № 1 (39). С. 58–60.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-514-3-8>

**ASPECTS OF THE IMPACT OF MTBI ON HEALTH:
A STUDY OF THE EXPERIENCE OF TERRITORIAL DEFENSE
FORCES SERVICEMEN IN THE KYIV REGION**

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ АКУБАРОТРАВМИ НА ЗДОРОВ'Я:
ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СИЛ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Kyrylenko Ye. O.

*Undergraduate medical student,
Bogomolets National Medical
University
Kyiv, Ukraine*

Кириленко Є. О.

*здобувач вищої освіти
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Tumanova T. O.

*Candidate of Medical Sciences,
Assistant Professor at the Department
of emergency medicine
and tactical medicine
Bogomolets National Medical
University
Kyiv, Ukraine*

Туманова Т. О.

*кандидат медичних наук,
асистент кафедри медицини
надзвичайних ситуацій та тактичної
медицини
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Chayka Yu. G.

*Assistant Professor at the Department
of emergency medicine
and tactical medicine
Bogomolets National Medical
University
Kyiv, Ukraine*

Чайка Ю. Г.

*асистент кафедри медицини
надзвичайних ситуацій
та тактичної медицини
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Війна, як і будь-яка агресія, має довгостроковий травматичний та деструктивний вплив на живі істоти. Спектр поранень, який зазнають військові під час бойових дій, дуже широкий. Проте озброєні

конфлікти останніх століть неможливо уявити без використання вибухових речовин. Тому поранення від вибухової хвилі займають провідне місце в структурі військових травм. На жаль, нами не виявлено проведених досліджень структури поранень військовослужбовців в Україні, тому доводиться орієнтуватися на міжнародні дані. За останніми дослідженнями поранень американських військових під час кампаній в Іраку та Афганістані травми, спричинені вибуховим механізмом, становлять 70–80% від загальної кількості бойових травм [1, 2].

Акубаротравма є найпоширенішим розладом, спричиненим акустичною вибуховою хвилею [3]. Однак в Україні це захворювання часто недооцінюється, що є помилковим підходом. Навіть відсутність зовнішніх ушкоджень не означає відсутність травми [4]. Тому дослідження наслідків черепно-мозкової травми від мінно-вибухової хвилі в контексті війни є актуальним. Актуальність роботи зумовлена впливом акубаротравм на психофізіологічний стан військових, що вимагає належного лікування і реабілітації. Метою роботи був збір та аналіз анкетування бійців територіальної оборони, які брали участь у бойових діях з 2022 року. Об'єктом дослідження був вплив струсу головного мозку на здоров'я та благополуччя військових. Для цього були використані методи анкетування, абстрагування, аналізу та синтезу, а також статистичної обробки отриманих даних.

Для дослідження наслідків акубаротравми важливо визначити її суть. Згідно з Міністерством охорони здоров'я України, «струс головного мозку або легка черепно-мозкова травма (лЧМТ) внаслідок вибухової хвилі – це окремий травматичний вплив на головний мозок, до якого може додатись ураження слухового та вестибулярного апарату» [4]. Акубаротравма може впливати на структури центральної нервової системи, зокрема зоровий, слуховий аналізатор, вестибулярний апарат і лімбічну систему. Для перевірки цієї гіпотези був розроблений опитувальник, мета якого – вивчити вплив акубаротравми на здоров'я, психічний стан, сприйняття звуків і когнітивні функції.

Аналіз результатів дослідження. Вибірка: 14 військовослужбовців з бойовим досвідом чоловічої статі віком 36–60 років. Більшість респондентів зазнали від 2 до 6 черепно-мозкових травм, лише один – одну. Загальні результати дослідження показали, що всі респонденти досі відчувають наслідки поранення. Тобто, вже можна підтвердити довготривалий вплив лЧМТ внаслідок вибухової хвилі. Майже вся група респондентів вважає, що вони не вилікувались від травми, попри на пройдені програми лікування та профілактики. 86% з них відчувають себе гірше після акубаротравми. Основні ознаки: втома, загострення хронічних захворювань, погіршення зору, гіпертонія та проблеми зі сном.

Якщо сконцентрувати свою увагу на психічному здоров'я, то варто зазначити, що 93% респондентів відчували себе у небезпеці у звичних для них умовах після контузії. Також, військовослужбовці зазначили, що часто відчували підвищену тривожність та надмірний стрес у повсякденному житті.

До того ж були зареєстровані ознаки ураження структур та дисфункції слухового аналізатора. 79% опитуваних зазначили загальне погіршення слуху після поранення, включаючи підвищену чутливість до гучних звуків, що час від часу призводить до дискомфорту, або навіть болю. Внаслідок цього, 64% учасників дослідження підтвердили, що через ці порушення, вони намагаються уникати громадські місця з підвищеним рівнем шуму.

Разом із тим відмічали погіршення когнітивних функцій. 86% респондентів підтвердили труднощі з концентрацією уваги після контузії. 71% з опитуваних помітили погіршення пам'яті та втому після виконання навіть незначної розумової роботи.

Якщо розглядати випадок одного військовослужбовця, який вважає себе вилікуваним, то варто зазначити, що це єдиний учасник, який отримав лЧМТ лише один раз, а з моменту травмування пройшло більше року. Ці фактори знижують тяжкість наслідків травми. З усіх ускладнень респондент відзначив лише рецидив хронічних захворювань, незначну тривожність та стрес, а також втому після незначної розумової роботи. Хоча загальний стан погіршився після травмування, дисфункції були мінімальними і успішно вилікувані з часом. Тому варто підкреслити важливість медичної та профілактичної допомоги в цьому випадку.

Обговорення. Результати даного дослідження корелюють із подібними спостереженнями в міжнародній науковій спільноті. Американські дослідники прийшли до висновку, що тривалі наслідки ЧМТ, такі як когнітивні порушення, емоційна нестабільність і фізичний дискомфорт відзначені в обох контекстах. У США до 75% військових повідомляють про довготривалі симптоми, включаючи головний біль і депресивні розлади, навіть через 5–10 років після травми [5, 6]. Це співставно з українським досвідом, де ветерани російсько-української війни стикаються із постійними наслідками ЧМТ та психологічними травмами, які вимагають тривалого лікування та реабілітації. Наявність великої кількості довготривалих наслідків від такого виду травмування може передбачати недоліки організації медичної допомоги в умовах активних бойових дій та обмеженими ресурсами.

Висновки. Дослідження підтвердило довготривалий негативний вплив лЧМТ від вибухової хвилі на різні аспекти здоров'я та благополуччя. Національні програми лікування та реабілітації виявилися

неефективними, оскільки навіть після лікування військові не відчували повного відновлення і продовжували стикатися з наслідками травм. Лікування під час активних бойових дій могло спричинити неповну ефективність терапії. Для покращення ситуації необхідно забезпечити покращений доступ до лікувальних і реабілітаційних програм та впровадити довготривалий медичний контроль після завершення циклів лікування.

Література:

1. Howard J. T., Kotwal R. S., Stern C. A., et al. Use of Combat Casualty Care Data to Assess the US Military Trauma System During the Afghanistan and Iraq Conflicts, 2001–2017, 2019.

2. D'Souza E. W., MacGregor A. J., Dougherty A. L., Olson A. S., Champion H. R., Galarnau M. R. Combat injury profiles among U.S. military personnel who survived serious wounds in Iraq and Afghanistan: A latent class analysis, 2022.

3. Балаклієць Г. Лікування заїкання у військових після акубаротравми (контузії). *Департамент охорони здоров'я полтавської обласної державної адміністрації*. Полтава, 2024 URL: <http://uoz.gov.ua/2024/10/22/лікування-заїкання-у-військових-післ/> (дата звернення: 24.10.2024).

4. Контузія від дії вибухової хвилі: симптоми та домедична допомога. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/kontuzija-vid-dii-vibuhovoi-hvili-simptomi-ta-domedichna-dopomoga> (дата звернення: 10.11.2024).

5. Kong L. Z., Zhang R. L., Hu S. H. *et al.* Military traumatic brain injury: a challenge straddling neurology and psychiatry. *Military Med Res.* 2022. 9, 2.

6. French L. M., Brickell T. A., Lange R. T. Chronic Effects of Traumatic Brain Injury in Military Service Members. *Practical Neurology.* 2023. Volume 22, No 3.